

Romulus Guga

Cine și-ar fi putut inchipui că atât de repede Parcele vor reteza firul vieții lui Romulus Guga, om încă tânăr și care ar fi putut, în literatura românească, să ne dea, de acum înainte, mult? Imaginea pe care până mai de curând el o lăsa încă să se întrevadă era aceea a unei mari solidități fizice și probabil și morale: trup viguros, impunător, trăsături hotărâte și parcă definitive, tălate ca de un sculptor care a voit să înfățișeze vigoare. Acest bărbat cu constituție robustă, destinat parcă să trăiască până când mulți dintre contemporanii lui vor fi fost de mult duși, a căzut, iată, acum, secerat nedrept ca un brad tânăr.

Cu Romulus Guga piere un scriitor intru totul remarcabil, de o formulă modernă și ingenioasă, un dramaturg în plină vigoare și un conducător de spirite literare cu o perspectivă, pe cât e azi cu puțință, lucidă. Ar fi putut fi, și nu cred că greșesc, unul dintre cei mai originali autori ai literaturii române de mîine, avea toate datele pentru aceasta, și luîndu-ne după energia pe care într-o vreme o pusese în scrierea de romane, cred că și el cunoscuse marea respirație a scrisului, care, atunci cînd pogoară asupra scriitorului, îl poate conduce la capodoperă. Adevărul este că, ori de cîte ori moare un scriitor, gîndul la cărțile pe care acesta nu le-a mai putut termina umple, aceloră lucizi dintre noi și care știu că nimeni nu e definitiv, gura de cenușă. Așa cum a lăsat-o, atunci cînd moartea l-a chemat pentru totdeauna la ea, opera lui Romulus Guga se înfățișează, față de ceea ce se putea întrevădea, ca o coboșă a unei mari cariere acum rămasă numai în pură virtualitate. A scris poezie și a cîntat într-o linie expresionistă ardelenescă puritatea elementelor simple ale universului, a sublimat mai apoi lirismul într-o creație românească insolită și într-o dramaturgie nebuloasă și simbolică, substituind parcă în teatru o întreagă serie a misterelor medievale pe care literatura română nu le-a consumat. A fost, în tot ceea ce a scris, mai întîi un poet, dacă prin aceasta înțelegem o viziune a lumii înfrigurată de esențe și de alegorii.

Recitesc acum cu amărăciune Bărce părăsite, Totem, poeziile, așadar; răsoiesc, spre aducere aminte, Nebunul și floarea, Paradisul pentru o mie de ani,

viața postmortem, acele stranii romane nconfigurative unde simbolurile cresc de pretutindeni ca o larbă nebună. O asemenea literatură, unde se vede că arta se împletește pină la ultimele consecințe cu biografia, ascunde într-însa o mare carte nescrisă. Prea puțin elogiat de comentatori, Romulus Guga merita, o văd abia acum, o poziție cu mult mal proeminentă în ierarhiile care circulă; omul s-a dus, opera însă rămîne, și îi rămîne o lungă posteritate, care va trebui să modifice, în materie de clasificări, ceea ce este de corectat.

Este mai mult ca sigur că nici dramaturgia lui, atît cît este, nu va cădea în uitare, și în fond nici nu ar fi putut fi altfel, intrucit Romulus Guga era o conștiință întrebătoare și dramatică pentru care teatrul reprezenta o formă de manifestare aproape naturală. Dar întotdeauna cu datele ireductibile ale creatorului. Un lung fior poetic trecea prin aceste producții ingenioase și oarecum enigmatice; rar se mai putuse vedea în dramaturgia românească o atît de curioasă lume de ficțiuni precum aceea pe care Romulus Guga o închipuise în teatrul lui. Cu Speranța nu moare în zori autorul se sforșase, pe o linie care deriva din expresionism și din teatrul poetic, să ne dea un moment din viața românească imediat postbelică. Acest sentiment al sfîrșitului unei lumi prevăzut și cu o misterioasă revelație constituie materia dramatică de acolo, istoricizată și, cum s-a observat, politică, deși datele sînt acelea ale dramei expresioniste. În definitiv, Romulus Guga făcuse, cu Speranța nu moare în zori, și o demonstrație estetică în principiu foarte valoroasă: aceea că teatrul poate avea o substanță politică fără a pierde, atunci cînd talentul e lăsat liber, din dimensiunile estetice. În prezența marilor lui alegorii nici nu se putea altfel, dramaturgul gîndea figurat și în parabole, imaginile lui vizionare depășeau mereu media care exprimă imediatul. Mal mult decît acolo, simțul vizionar a lucrat în Evul mediu întîmplător, care este și cea mai durabilă, cred, dintre producțiile lui Romulus Guga; cu aceasta „medievalitatea” s-a transformat într-o categorie a filosofiei culturii, însemnînd deopotrivă religiozitate și voință de pacizare, conservatism și protest, spalmă și extaz. Însă trăsăturile expresioniste sînt cum nu se poate mal pregnant, Romulus Guga devenise, e fapt sigur, dramaturgul postexpresionist cel mal interesant al literaturii române de azi.

Revăd încă o dată opera remarcabilului scriitor și un fior face mina care scrie să ezite o clipă: Romulus Guga era printre autorii pe care îi puteam socoti încă tineri, moartea a început așadar să pătrundă adînc și printre noi, cel care credeam pină ieri că nu vom muri niciodată. Omul s-a stîns, opera rămîne și va rămîne vie atît timp cît cineva își va pune acele fundamentale întrebări pe care, odată cu ațiîla, și le-a pus și Romulus Guga.

Artur SILVESTRI

Darie Magheru

În această toamnă a încetat din viață, la Brașov, poetul, dramaturgul și actorul Darie Magheru. Trecerea lui în neființă ne-a lăsat în inimi omenească durere a despărțirii de cel care a trudit cu atîta sirg și talent la cizelarea artei scrisului. Stau mărturie atît perculantele și scînteietoarele sale poeme, cît și galeria personajelor istorice cărora le-a dat viață în piesele sale: Eu, meșterul Manole, Horea; Tragicul domn Ion al cămilelor a fost, din păcate, singura piesă care a văzut lumina rampel, la Teatrul Dramatic din Brașov, și care l-a impus în conștiința criticii ca pe un dramaturg de autentică vocație.

Însă, Darie Magheru n-a fost numai un strălucit poet și un dramaturg de o fascinantă originalitate, el și un credincios și pasionat slujitor al Thaliei. Căci a fost și actor de talent, care, în tinerețea căutărilor sale zbuciumate, a jucat pe scenele teatrelor din Ploiești, Arad, Iași, Botoșani și Brașov.

Boala l-a despărțit de multă vreme de scindura scenei, silindu-l să se consacre în exclusivitate scrisului, dar inima lui n-a încetat să bată pentru teatru.

A plecat dintre noi, cu glasul lui unic, cu vibrații de clopot și tunet, s-a stîns, dar spiritul lui a rămas viu în cărțile care i s-au tipărit și-n multele manuscrise pe care le-a lăsat moștenire. Cineva, cîndva, poate se va încumeta să le scoată la lumină. S-ar împlini astfel un act de nobilă dreptate.

Dimitrie ROMAN